
IN MEMORIAM

Željko Ivanković

IN MEMORIAM
PROF. DR HANIFA KAPIDŽIĆ-OSMANAGIĆ (30. XI
1935 – 21. X 2019), ČLANICA UREDNIŠTVA
ČASOPISA REČI¹

Iako mi nikad nije bila profesorica, uvijek sam je oslovljavao s *profesorice*. Iako me često molila da je ne persiram, cijeli sam je život persirao i nisam mogao prestati, a malo je profesora te generacije s kojima sam, poput nje, toliko surađivao, postao toliko blizak te koji su mi, k tomu još, bili tako dragi.

I dok sam s ostalima jednostavno bio na „ti“, gotovo da i ne znam zašto to s njom nisam mogao, osim valjda zbog ozbiljnosti koju sam vezivao uz nju, uz njezin *personality*, a što sam kao barijeru, vjerojatno više vlastitu, s vremenom sporo uklanjao da bih joj, primjerice, uopće mogao ispričati nove viceve iz „škole bosanskog humora“, što je veoma voljela i tražila od mene u nekom opuštenijem, neposlovnom sjedenju, kad bi se, uz svu njezinu službenu ozbiljnost i neupitnu erudiciju, počela „otapati“, kad bi se mogla vidjeti i njezina ljudska toplina, delikatnost i brižno njegovani šarm.

I premda se formalno znademo još od veljače 1983. kad smo zajedno promovirali drugo izdanje knjige Ljube Jandrića *Sa Ivom Andrićem* koju smo koji mjesec ranije objavili u *Veselin Masleši*, bliskiji postajemo tek za sarajevskih ratnih godina, a intenzivno surađujemo od 1997. kada dolazi na čelo PEN Centra BiH, a

¹ Uredništvo zahvaljuje gospodinu Željku Ivankoviću, uredniku časopisa *Novi Izraz* (Sarajevo), na ustupljenom tekstu sećanja.

napose od 1998. kad sam na nekom skupu PEN-a predložio da obnovimo predratni *Izraz*, jer su već u Sarajevu bili obnovljeni predratni časopisi *Život* i *Lica*.

Prijedlog je smjesta bio prihvaćen i mene su, očito kao neizbježnog predlagача, uz Dejana Đuričkovića, uvrstili u uredništvo, pa sam uz profesoricu Kapidžić-Osmanagić i profesora Đuričkovića u toj ekipi, premda sam imao i knjige eseja i niz objavljenih tekstova u predratnom *Izrazu*, bio jedini izvan onoga što se zove akademska zajednica, o čemu sam već opširnije pisao u povodu smrti prof. dr. Dejana Đuričkovića.

Godinama smo radosno i prilježno uređivali *Novi Izraz*, a onda je došla neka čudna smjena svih nas, koja je nju posebno zaboljela, jer je to doživjela odviše osobno...

No, kad sam se, nakon kratke pauze, 2014. vratio na mjesto urednika u *Novom Izrazu*, ovaj put na mjesto glavnog urednika, požurila mi je iskazati koliko je sretna i zadovoljna zbog toga opetujući rečenicu koja je bila i priznanje i obveza: „Drago mi je da si ti to preuzeo, jer mi je to garancija da će *Izraz* ostati na Begićevom tragu.“ Da, bilo joj silno važno da *Izraz* traje i to na način na koji ga je ona vodila, a u profesoru je Đuričkoviću i meni sve vrijeme imala podršku, suradnju, dakako zajedno s najvažnijim našim suradnicima tih godina... Jer, profesorica Hanifa nije bila samo glavna urednica nego, kao i mi, i suradnica i lektorica i korektorica, ali i promotorica i distributerka časopisa, te poticateljica mladih autora i kolega s fakulteta kojima je časopis nerijetko bio najvažnijom referentnim mjestom za promicanje na akademskom putu.

A s Hanifom Kapidžić-Osmanagić sam se često sretao u predratnoj *Svjetlosti* gdje je nekoć bio *Izraz*, s kojim sam ponosno surađivao, a češće pak nakon što smo S. Tontić, N. Ibrišimović i ja postali urednici *Života*, koji je također izdavala *Svjetlost*.

Mi smo *Život* uređivali od 1985. do 1989., a profesorica Hanifa je u uredništvo *Izraza* ušla početkom 1979., a od 1982. je do zaključno s brojem 7-8 iz 1989. bila odgovorna urednica časopisa.

Dakle, cijelo desetljeće, pa je sa svim ovim godinama poslije rata u *Novom Izrazu* postala urednica s najduljim stažom, te je ta njezina vezanost za *Izraz* / *Novi Izraz* više nego razumljiva, uz, dakako, osobnu vezanost za prof. Midhata Begića.

Da, rado se prisjećam kako je profesorica Kapidžić-Osmanagić bila i čest gost u *Veselin Masleši* gdje sam radio, gdje je bila i član redakcijskih odbora u našoj izdavačkoj kući, ali i važna suradnica u nekim od biblioteka. Tu su, naime, samo da podsjetim, pod njezinim uredništvom 1987. objavljena i Djela Midhata Begića u šest svezaka.

Dakako, uz tiho prisjećanje na brojne ugledne profesore koji su uređivali *Izraz*, bilo bi drsko da sam se po dolasku na mjesto glavnog urednika *Novog Izraza*, unatoč laskavim riječima profesorice Hanife, smatrao dostojnim nastavljачem tih tradicija, ali

sam radeći tolike godine s njom i uz njezino povjerenje, znao da možemo i moramo, u okviru sve skučenijih sredstava, *Novi Izraz* održati onakvim kakav je bio kad smo ga pod tim imenom nastavili izdavati, unatoč sve naglašenijim opstrukcijama, najčešće financijskim, pa mi je iznimno godilo njezino priznanje, ustvari povjerenje, kao uostalom i svaki put tijekom naše dvodesetljetne bliske suradnje koju smo obostrano brižno njegovali.

A u tih 20-ak godina suradnje praktično smo odživjeli jedan posve novi, postratni život, djelujući zajedno u *PEN-u*, u *Krugu nezavisnih intelektualaca 99*, *Novom Izrazu*, *Društvu pisaca*, na važnim skupovima, tako da sam stekao njezino povjerenje da mi je čak povjerila uredništvo svoje knjige *Ogledi o Hélène Cixous* (Sarajevo, 2011.) u izdavačkoj kući *Rabic* gdje smo Goran Mikulić i ja u tzv. smeđoj biblioteci objavili sve same respektabilne autore, neovisne intelektualce, vrsne znalce svojih profesija (politologije, sociologije, povijesti i teorije književnosti, historiografije, teologije...).

Govorim o postratnom životu, ali smo, neizbježno, u dobroj mjeri dijelili i dio ratnih sarajevskih iskustava, kao i uvjerenja da samo kultura može kvalitetno osmisliti prostor postratnih ruina, kako su to znali, govorio sam to iz svoje njemačke perspektive, njemački pisci tzv. ruina, a ona to potvrđivala svojim francuskim znanjima, zajedno s prof. Đuričkovićem koji je kao i ona bio snažno određen frankofonim znanjima i iskustvima.

Njezine su ogromne zasluge da je *Novi Izraz* uopće opstao i pred sve snažnijom agresijom zdesna da se i taj segment bosanskohercegovačke kulture podijeli, a zajedno smo u uredništvu *Novog Izraza*, s Čedom Kisićem kao duhovnim ocem mnogih kulturoloških inicijativa, pa i ove, utemeljili Nagradu za studijski esej Midhat Begić koji su dodjeljivali *PEN Centar BiH* i *Novi Izraz*. No, upravo su snažni ultradesni pritisci i učinili da se ta nagrada ne održi, jer očito ni ime Midhata Begića, ni sastav žirija, ni prvi dobitnici te nagrade nisu bili po volji onoj čaršiji koju su ljudi poput Midhata Begića ili Radomira Konstantinovića najbolje i najpreciznije detektirali.

Dakako da svega toga ne bi bilo da profesorica Kapidžić-Osmanagić svojim autoritetom nije već od starta *Novom Izrazu* priskrbila suradnju najuglednijih autora kao što su Tvrtko Kulenović, Zdenko Lešić, Juraj Martinović, Zvonko Radeljkovića do onih iz mlađih generacija kao što su Marina Katnić Bakaršić, Enver Kazaz ili Nedžad Ibrahimović... To je učinilo da se *Novi Izraz* iznova počeo otvarati i suradnji izvan BiH, posebno prema Zagrebu i Beogradu, prema regiji kako se to danas kaže, koja je oduvijek bila naklonjena časopisu takva profila, pa čak iskazivala i živu potrebu za njim.

Nesumnjivo je tomu pridonio i njezin znanstveni habitus, njezina književno-teorijska utemeljenost, autoritet njezina djela snažno obilježenog i frankofonim utjecajima. A treba li podsjećati da se bavila strukturalizmom, poststrukturalizmom, Derridom i dekonstrukcijom, psihoanalitičkom kritikom, kao i, mnogo ranije, nadrealizmom uopće, a napose srpskim nadrealizmom i srpskim autorima. Sve to činilo ju je begičevski trajno radoznanom i otvorenom za novo, što je, osobito nakon posljednjeg rata (u Begičevu slučaju je to bilo s nasljeđem Drugog svjetskog rata i socrealizma, kad 1957. pokreće *Izraz*), sredini obilježenoj postratnim traumama, viktimizacijom, ksenofobijom, kulturološkim autizmom, nacionalizmom nerijetko itekako smetalo. A Profesorica je samo nastavila teorijski i komparativistički obogaćivati svoje već do rata respektabilno djelo, raditi na fakultetu i svojim studentima predavati najsuvremenije književne teorije i tumačenja književnosti.

Čitala je, pisala i uređivala časopis čak i u podmaklim godinama koje su joj otežavale fizičko kretanje, ali je ustrajavala profesionalno i odgovorno u svim segmentima oblikovanja časopisa.

Čak i kad više nije bila u uredništvu i kad je već bila teško pokretna, a mislim da joj je bio i zadnje javno profesionalno pojavljivanje u životu, na ANUBiH smo zajedno govorili na promociji *Sabranih djela* Veselka Koromana, uz sudjelovanje i samog autora. Kao urednik tih djela zamolio sam je i pristala je govoriti zajedno sa mnom, Slobodanom Blagojevićem i Milom Stojićem. Bio je to 21. ožujak 2017., a njezin je tekst, možda i njezin zadnji napisani tekst, objavljen u *Novom Izrazu* (br. 69-70, januar-juni 2018., str. 136-143). Ovo bilježim i stoga jer sam je u jednom telefonskom razgovoru nekoliko mjeseci poslije, molio za prikaz nove pjesničke knjige Feride Duraković za koju mi je govorila da ju je pročitala, da je veoma dobra i da će se potruditi napisati prikaz... Iskreno, nisam stekao dojam da to može i da će to doista uraditi, ali sam to doživio, uostalom kao i neke prethodne naše telefonske razgovore koji su bili, osim stvarno zanimanje za njezino zdravlje, i pokušaj unošenja malo vedrine u njezinu svakodnevicu, i zbiljsko nastojanje da se produži njezina „intelektualna svježina“, ako se već na drugo nije moglo utjecati.

Da, već me radovalo i da čita, da čita poeziju, još Feridinu, i da dobro, bistro prosuđuje...

Danas kad se manje-više gotovo posvuda mogu pronaći temeljite biobibliografije svih relevantnih autora, nabranje bi njezinih djela u tekstu koji, poput ovoga, nastoji biti krajnje osoban *in memoriam* jednoj od najuglednijih članica ANUBiH u njezinu postojanju, bilo opterećenje, pa to preskačem. No ipak, ne mogu a da ne spomenem neke njezine knjige, jer one govore i svu širinu, ali i svu specifičnost njezina autorskog,

a onda i uredničkog i priređivačkog opusa. Stoga ću spominjanjem ponekih knjiga izostaviti dataciju, jer se ovdje i u ovoj prigodi ne čini naročito važnom.

Uz njezinu knjigu *Srpski nadrealizam i njegovi odnosi sa francuskim nadrealizmom* (Le surréalisme serbe et ses rapports avec le surréalisme français), što je bila njezina doktorska radnja, presudno važnima čine se dvije hrestomatije srpskog nadrealizma. U prvoj su *Poezija i tekstovi*, a u drugoj *Teorija i kritika*. A onda ide knjiga njezinih eseja *Od nadrealizma do strukture*, pa eseji o za nju važnim autorima *Begić – Ristić – Davičo – Krleža...*, a taj će njezin kritičarski profil dodatno potvrditi priređivanje knjiga Marka Ristića i Vaska Pope, kao i njezina peta knjiga *Suočjenja* u kojoj se bavi teorijskim tumačenjima književnosti i francuskim autorima Lévi-Strausom, Barthesom, Foucaultom, Derridom, Kristevom, Lacan, Deleuzeom, Guattarijem, a što će vrhuniti u već spomenutoj knjizi *Ogledi o Hélène Cixous*.

Za svoj je književnoteorijski rad profesorica Kapidžić-Osmanagić nagrađivana prestižnim nagradama i prije rata i poslije rata, među kojima i međunarodnim (Fund for Free Expression Award USA, 1993. i Chevalier des palmes académiques, 2007.), a 2005. stječe najvažnije priznanje u svom životu, postaje redoviti član ANUBiH.

Ostvarila je i respektabilnu sveučilišnu karijeru tijekom koje je obnašala niz važnih funkcija: bila je šefica Katedre za francusku književnost, predsjednica Vijeća Odsjeka za romanistiku, dekanesa Filozofskog fakulteta, te prorektorica Univerziteta u Sarajevu.

Reklo bi se, uz impresivno djelo i impresivna karijera, iza nekoga tko je, u svojoj profesionalnoj skromnosti, više nego i o kome drugome govorio o svome uvaženom profesoru, smijem li reći (?), i duhovnom ocu – Midhatu Begiću, i kojoj je najveće osobno i profesionalno zadovoljstvo bilo ostati na tom tragu, i vlastitim životom i vlastitim djelom.

Da, ne zaboravljam, premda je možda nepravедno ovo staviti na kraj, da je rijetko, baš rijetko spominjala vlastitoga fizičkog, iznimno uglednog oca, premda je uvijek bila, smjerno svjedočim, ponosna kći uvaženog historičara, profesora i akademika dr. Hamdije Kapidžića. Međutim, i ova mi je činjenica potvrđivala njezinu samozatajnost koju nikad neću prestati poštovati kao dio njezine ljudske veličine.